

**Egy iparművészeti alkotáshoz kapcsolódó három  
aktivizáló tevékenység leírása**

Tárgy: Asztali villanylámpa - A fátyoltáncosnő (Loie Fuller)  
az Iparművészeti Múzeum - Ráth György villa tárlatából

Készítette: Tell Tünde, harmadik évfolyamos hallgató

ELTE, Múzeumpedagógiai szaktanácsadó szak

Tantárgy: Múzeumi gyakorlat 3.

Oktató: Dr. Joó Julianna

Készült: Budapest, 2024. január 15.



## 1. A tárgy leírása



Asztali villanylámpa - A fátvoltáncosnő (Loie Fuller)

Készítő: Raoul Francois LARCHE (1860-1912), francia szobrász

Anyaga: bronz (aranyozott, öntött)

Készült: 1900 körül

A 19-20. század fordulóján Párizs egyik legismertebb táncosnője az amerikai származású Loie Fuller (1862–1928) volt. Híres szerpentintáncához a látvány fokozása érdekében különféle kellékeket, például hosszú pálcára erősített könnyű lepleket használ fel. Miközben táncolt alakját több irányból színes fények világították meg, ezzel különleges, misztikus hatást keltve a színpadon.

Előadásával több művészt is megihletett, alakja több századfordulós műalkotáson is felfedezhető. De táncoló alakját nem csak műtárgy, hanem a Lumière fivérek korabeli találmánya, a mozgókép is megörökítette, amely még ma is megnézhető a YouTube video megosztó portálon.

Az egyik műtárgy, amely Fuller alakját megőrizte az utókor számára, ez a bronz lámpa, amely Raoul François Larche (1860–1912) párizsi szobrász alkotása.

Larche alkotása, habár nem egyedi műtárgy, hanem a kor sorozatgyártásának a terméke, mégis bátran nevezhető a szecesszió egyik ikonikus alkotásának. Több hasonló példány is ismert és jelenleg is külföldi köz- és magángyűjtemények részét képezik.

A lámpa nem csak használati tárgy, hanem egyben szobor is, amely Fuller dinamikus fátvoltáncát eleveníti fel, miközben ruhája és a kezében tartott pálcákra erősített leplek lágyan hullámoznak körülötte. A lepel redői rejtik a lámpa két égőfoglalatát és

a lefelé világító izzókat, ezzel megidézve a hatást, amit a táncosnő a színpadon előadása közben keltett.

Az ábrázolási forma, ahogy a szobrász a gyönyörű táncosnő alakját bronzba öntötte, roppant nőies, kecses. A lány hullámok tökéletesen visszaadják azt az ábrázolási stílust, amely a szecesszió időszakában a nőkről készült művészeti alkotásokra annyira jellemzőek voltak.

(A tárgy leírásához forrásként használtam az IMM online adatbázisában található leírókarton tartalmát, amelyet saját gondolataimmal egészítettem ki. A leírókarton itt érhető el: [Asztali villanylámpa - A fátoltáncosnő \(Loie Fuller\) | Iparművészeti Múzeum Gyűjteményi Adatbázis \(imm.hu\)](#))

## 2. A feladat leírása

### **A feladat: szerepjáték a lámpa funkciójához és a modellhez kapcsolódóan.**

Tevékenység: karakter kártyák segítségével a diákok korabeli embereket személyesítenek meg.

A feladat célja: arra ösztönözzük a gyerekeket, hogy beleélve magukat 1-1 szerepszemélyiségbe, mondják el gondolataikat a lámpához és az abban a korban újdonságnak számító villanyvilágításhoz kapcsolódóan.

Kiválasztott korosztály: általános iskola 7. osztály, 13-14 éves korosztály, maximum 15 fő

Időigény: 35-40 perc

A feladathoz kapcsolódó tananyag: kultúrtörténet, iparművészet, történelem - a II. ipari forradalom hatása az emberek életére, társadalmi szokások és viselkedési elvárások.

A témák, amelyeket érinthetünk: a szecesszió képzőművészeti ábrázolási formái, az ipari forradalom hatása az iparművészetre, a villanyvilágítás bevezetése és elterjedése az otthonokban, és az általa előidézett változások a mindennapi életben és a háztartásban, társadalmi szokások, a nők ábrázolása a szecessziós képzőművészetben és iparművészetben.

A feladat menete:

Megnevezés	Idő	Eszköz	Leírás
Bevezetés: beszélgetés a műtárgyról, megfigyelés	10 perc	Loie Fuller, bronz lámpa	<u>Kérdések, amelyeket körbejárunk a lámpa modelljét és a funkcióját illetően:</u> <i>Mi ez a tárgy és kit ábrázol? Mi volt a funkciója? Milyen szavakkal írnatok le a női alak mozgását? Milyennek találjátok a modell öltözékét? Vajon illő volt abban a korban ez a ruha és ha nem, miért?</i> <i>Tudjátok-e, mikor vezették be az elektromosságot a háztartásokba? Mivel világítottak előtte? Milyen hatással lehetett ez a találmány a korabeli emberek mindennapi életére az otthonaiban?</i>

			<p>A lámpa bemutatása közben beszélgetünk az alkotóról és a modellről is, valamint a kettős funkciójáról (lámpa és egyben műtárgy is), érintve olyan témákat is, mint a kor újításai és találmányai.</p> <p>Beszélünk nekik, Loie Fullerről mint művésZRől és a híres szerpentin táncról, amely abban a korban szokatlannak, úttörőnek számított.</p> <p>Korabeli fényképeket mutatunk nekik, hogy lássák, a nők akkor hogy öltözködtek. Elmondjuk, hogy Fuller híres tánca és öltözéke abban az időszakban nem csak úttörőnek, de “szabadosnak” számított és feltehetően nem mindenki találta illendőnek.</p>
<p>Feladat: monológok kidolgozása</p>	<p>10- 15 perc</p>	<p>Karakter kártyák, papír és toll</p>	<p><b>Alaptörténet:</b> Ráth György és felesége, Melcsiczky Gizella nem régen költöztek be új otthonukba, ebbe a villába, amelyet frissen újítottak fel és bevezették a villanyvilágítást is. A villába új berendezési, használati és dísz tárgyak kerültek, többek között a Loie Fuller táncosnőt ábrázoló asztali villanylámpa is, amely a kis szalont díszíti.</p> <p>A Ráth házaspár személyzete ámulva figyeli a szép új villát és benne a bútorokat és a tárgyakat. Mindegyiknek megvan a saját véleménye villanyvilágításról és a Fuller lámpáról.</p> <p>Három csoportra osztjuk a csapatot és mindegyik csapat húz 1-1 nőt és férfit megszemélyesítő karakter kártyát.</p> <p><b>Feladat:</b> <i>Vajon mi járhat a kártyákon lévő emberek fejében a lámpával kapcsolatban? A kapott karakter kártyák segítségével írjanak egy rövid, 1 perces monológot, amelyet később előadnak, kihangosítva a rajtuk lévő emberek gondolatait.</i></p> <p>A kártyákon információt találnak a diákok az emberekről, amelyek segítséget nyújtanak a rövid monológ kidolgozásához. Megkérjük őket, hogy majd később, amikor előadják a monológot éljék bele magukat a személyek “cipőjébe” és úgy játsszák el őket.</p> <p>A feladat megoldása szempontjából fontos, hogy ők milyennek látják, érzik az adott karaktert, és így a saját ötleteiket is beépíthetik a szerep eljátszásakor. Lehet humort is beépíteni a megoldásba.</p>

Megjegyzés: a feladat párbeszédés formában is elkészíthető, amikor a két kártyán lévő nő és férfi egymással beszélgetve osztják meg a gondolataikat.

A feladatnál figyelembe vettem azt is, hogy nem minden diák szeret szerepelni, de a csoportos ötletelés az ilyen gyerekeket is bevonhatja a feladatba.

**Karakterek:**

**Bóbita Lujza- szobalány a Ráth György villában**

Imádja a nagyvilági nőket és a művészeket. Loie Fuller az egyik bálványa, titkon maga is arról álmodik, hogy táncosnő lesz és sok ember fogja őt csodálni. A lámpát nap mint nap tisztogatja, porolja és közben a színpadról ábrándozik.

**Kanóc Vince - eredetileg 30 évig gyertyaöntő szakmunkás, mostanában a Ráth házaspár alkalmazza, mint kisegítőt a ház körüli teendők elvégzéséhez**

Nem örül ennek az új találmánynak, fél az elektromosságtól, mert ki tudja, mit tesz az emberrel, meg aztán mióta ez az új “villanyosság” (ahogy ő nevezi) elterjedt, kevesebb gyertyát vesznek az uraságok.


**Kulcsárné Voncsák Aranka - a Ráth villa házvezetőnője**

Nem örül ennek az új “aranyos” (ő így nevezi) lámpának, túl cicomásnak találja és illetlennek, hogy egy hölgy ilyen lebernyegekben mutakozzon mások előtt. Az meg aztán mindennek a teteje, hogy még ki is van világítva.

**Kulcsár Mihály - komornyik a Ráth Villában, Voncsák Aranka férje**

Szigorú ember, aki teljesen egyet ért a feleségével abban, hogy a lámpa modellje nagyon illetlenül van felöltözve. Ő sem örül neki, hogy bekerült a villába ez a tárgy, csak arra jó, hogy elvonja a személyzet figyelmét a napi feladatokról.

**Patkó Béla - a Ráth villa inasa**

			<p>Titokban érdeklődik minden új találmány iránt és amikor senki nem látja, fellopózik a szalonba, hogy megpróbálja kitalálni, vajon a zsinóron keresztül hogy jut be a világosság azokba az izzókba.</p> <p><b>Prakker Julis - cselédlány a Ráth Villában</b></p> <p>Örül ennek az új találmánynak, az “elektronyosság”, (ahogy ő nevezi), mert nem bírja a petróleum szagát és utálja a gyertyaviaszt mindenhol letakarítani.</p> <p>Minta a szituációs kártyára:</p> <div data-bbox="909 517 1834 1038" style="border: 1px solid blue; padding: 10px; margin: 20px auto; width: 80%;"> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div data-bbox="1021 762 1464 783" style="text-align: center;"> <p><b>Bóbita Lujza- szobalány a Ráth György villában</b></p> </div>  </div> <div data-bbox="1021 826 1644 922" style="text-align: center; margin-top: 10px;"> <p>Imádja a nagyvilági nőket és a művészeket. Loie Fuller az egyik bálványa, titkon maga is arról álmodik, hogy táncosnő lesz és sok ember fogja őt csodálni. A lámpát nap mint nap tisztogatja, porolja és közben a színpadról ábrándozik.</p> </div> </div> <p>A gyerekeket a kiállítás 3 különböző pontjára irányítjuk. 10-15 perc áll rendelkezésükre, hogy kidolgozzák a feladatot.</p>
A monológok	10	A választott kiállítási	Az idő lejártával összegyűjtjük a három csapatot és a három csapatból 1-1 lány és fiú előadja a monológot, amit kitaláltak.



előadása	perc	tárgyak	
A feladat lezárása	5 perc		Megkérdezzük tőlük, hogy milyen volt más cipőjébe belebújni, hogy érezték magukat a szerepeikben.

---

**A feladat témája: múzsák régen és ma.**

Tevékenység: a bronz lámpa segítségével beszélgetünk a diákokkal arról, hogy kiket tartanak véleményformáló és inspiráló személyeknek.

A feladat célja: kapcsolat teremtés a múlt és a jelen között, a múlt hogyan inspirálhatja a jelen művészeit.

Kiválasztott korosztály: 16-18 éves korosztály, középiskolások, maximum 15 fő

Időigény: 30 perc

A feladathoz kapcsolódó tananyag: kultúrtörténet, művészet, híres emberek régen és most.

A témák, amelyeket érinthetünk: képzőművészet, kultúra, a szecessziós művészet, művészek régen és most.

**A feladat menete:**

Megnevezés	Idő	Eszköz	Leírás
Beszélgetés a műtárgyról, a művésről és a múzsa fogalmát járjuk körbe	10 perc	Loie Fuller, bronz lámpa	<p><u>Kérdések, amiket felteszünk a diákoknak:</u></p> <p><i>Mi ez a tárgy és kit ábrázol? Mi volt a funkciója? Mi az, hogy múzsa? Szerintetek milyen egy modern múzsa? Ismertek-e híres múzsákat, akik akár a múltban, akár a jelenben, híres alkotókat, művészeket, írókat inspiráltak, inspirálnak?</i></p> <p>A lámpa bemutatása közben beszélgetünk az alkotóról és a modellről is. Loie Fuller kapcsán mesélünk neki arról, hogy a táncosnő nem csak a lámpa készítőjét, de több híres művészt is megihletett. Mutatunk nekik fényképeket Alfons Mucháról, Pablo Picassoról, Henri de Toulouse-Lautrecről, akik a kor híres művészei voltak, és elmondjuk, hogy a Lumière fivérek róla készítették az első fekete-fehér filmet, amely még most is látható a YouTube-on.</p> <p>Megemlítjük Fuller híres szerpentin táncáról, hogy miért volt abban a korban úttörő, újító, hogy milyen új elemeket tartalmazott, például a pálcák, a lepel fontossága, vagy az, hogy tánc közben megvilágították őt ezzel fokozva a hatást és a misztikumot. Újszerű táncával inspirált más művészeket</p>

			régen, és még most is. A lámpát segítségül tudjuk felhasználni érzékeltetve a hatást.
Feladat: a diákokat inspiráló híres személy kiválasztása, bemutatása	10 perc	Magazinból kivágott képek, internet, telefon	<p><u>Feladat:</u></p> <p>Magazinokból kivágott képeket teszünk eléjük híres emberekről, akiket biztos ismernek. Modellekről, véleményformáló személyekről, színészekről, zenészekről. Megkérjük őket, hogy válasszanak közülük egyet, akit valamiért nagyra értékelnek és inspiráló “múzsának” tartanak. Ha nem találják azt a személyt, akit szívesen megosztanának velünk, akkor keressenek róla egy képen a telefonjuk segítségével és mutassák meg.</p> <p>A képek között feltétlenül legyen ott Taylor Swift fotója is. Ő egy híres amerikai énekes, táncos sztár, akinek a nevét a diákok már biztosan hallották.</p> <p>Kérdezzük meg, hogy ki szeretné megosztani, hogy miért az adott személyt választotta és mire inspirálja őt. Miért tartják őt sztárnak, véleményformáló, inspiráló embernek? Beszéljenek az általunk választott emberről.</p>
A feladat lezárása, Taylor Swift	10 perc	YouTube	<p>A képek között van egy művésznő, akit a lámpa modellje, Loie Fuller még ma is inspirál. Van -e ötletük, hogy ki ők?</p> <p>Ha esetleg valamelyik diák a feladatnál kiválasztotta Taylor Swiftet, akkor meg lehet őt kérdeni, hallotta-e már, hogy az énekeső Loie Fullert tartja az egyik múzsájának. Ha nem választotta senki, akkor mutassuk fel mi a képet és mondjuk el, hogy az énekesnő a 2018-as <i>Reputation Tour</i> koncert turnéjának minden estélyén a táncosok előadták Fuller híres serpentin táncát.</p> <p>Zárásként mutassuk meg az alábbi video-t:</p> <p><a href="https://www.youtube.com/watch?v=...">Taylor Swift – Dress (LIVE Reputation Stadium Tour) (youtube.com)</a></p>

**A feladat témája: művészek és az inspiráció, interjú készítés.**

Tevékenység: a bronz lámpa segítségével beszélgetünk a diákokkal arról, hogy kiket tartanak véleményformáló és inspiráló személyeknek.

A feladat célja: kapcsolat teremtés a múlt és a jelen között, a múlt hogyan inspirálhatja a jelen művésztét.

Kiválasztott korosztály: 16-18 éves korosztály, középiskolások, maximum 15 fő

Időigény: 35-40 perc

A feladathoz kapcsolódó tananyag: kultúrtörténet, művészet, híres emberek régen és most.

A témák, amelyeket érinthetünk: képzőművészet, kultúra, a szecessziós művészet, korabeli és kordárs művészek.

**A feladat menete:**

Megnevezés	Idő	Eszköz	Leírás
Beszélgetés a műtárgyról, a művészeiről és a műzsa, az ihletet adó személy fogalmát járjuk körbe	10 perc	Loie Fuller, bronz lámpa	<p><u>Kérdések, amiket körbejárunk a diákoknak:</u></p> <p><i>Mi ez a tárgy és kit ábrázol? Mi volt a funkciója? Ki készítette? Ki volt a modell? Mit tudunk róluk?</i></p> <p>A lámpa bemutatása közben beszélgetünk az alkotóról és a modellről is. Megkérjük őket, hogy vegyék szemügyre a lámpát, mert a feladat elvégzése szempontjából ennek jelentősége lehet.</p> <p>Megemlítjük Loie Fuller híres szerpentin táncáról, hogy miért volt abban a korban úttörő, újító, hogy milyen új elemeket tartalmazott, például a pálcák, a lepel fontossága, vagy az, hogy tánc közben megvilágították őt ezzel fokozva a hatást és a misztikumot. Újszerű táncával inspirált más művészeket is régen, és még most is. A lámpát segítségével tudjuk felhasználni érzékeltetve a hatást.</p> <p>Rauol Francois Larche szempontjából elmondható, hogy híres francia szobrászművész volt, leghíresebb alkotása ez a lámpa. Számos műtárgyat és díszítő elemet is készít bronzból és ónból. Alkotásai kiállításokon és vásárokon aranyérmet nyertek.</p>

<p>Feladat: interjú készítése a modellel és az alkotóval</p>	<p>10-15 perc</p>	<p>Papír, toll</p>	<p><u>Feladat:</u></p> <p>Régen is éltek sztárok, bár ezt a kifejezést nem használta a korabeli ember, azért érdeklődött a művészek élete és munkássága iránt.</p> <p>Az XX. század kezdetén Magyarországon a <i>Vasárnapi Újság</i> fontos népművelő, vélemény formáló és irányító, tájékoztató szerepet töltött be. Széles körben kedvelt újság volt, amely sok témában tájékoztatta az embereket a világban történt dolgokról. Ennek a lapnak a szerkesztője szeretne megjelentetni egy rövid interjút Loie Fuller táncosnővel, és Raoul Francois Larsche francia szobrásszal.</p> <p>(Itt mutathatunk nekik egy példányt magából az újságból is, amely az Arcanum.hu oldalon elérhető. Az 1900. április 15-én megjelent 15. számban van is egy cikk a Párizsban, abban az évben megrendezett világkiállításról, ahol Loie Fuller is fellépett.)</p> <p>Két csoportra osztjuk a diákokat és megkérjük őket, hogy az egyik csapat készítsen interjút a bronz lámpa alkotójával a másik pedig a lámpa modelljével. Két kártyát készítünk elő, rajta információval a két interjú alanyáról. Adunk nekik 1-1 fotó is magáról a lámpáról, hogy elősegítse az ötletelést. Nem mi döntjük el, hogy melyik csoport kapja melyik személyt, hanem vakon kihúzzák az egyik kártyát.</p> <p><u>Segítség az interjú készítéshez, amely szintén a kártyán olvasható:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Az interjú témája az <b>inspiráció, az ihlet</b>. Vagyis a lap olvasóit az érdekli, hogy a két művészt mi inspirálja az alkotásban, hogy jön az ötlet, mi alapján és hogyan születik meg az alkotás, miből merítenek ihletet és mit terveznek következő művüknek.</li> <li>2. 5 kérdést tegyenek fel az interjú alanyak és 5 különböző választ rögzítsenek.</li> <li>3. Mindkét csapat válasszon egy riportert és egy interjú alanyt, aki előadja majd élőben a kitalált interjút.</li> </ol>
--	-----------------------	--------------------	---

			<p>4. Éljük bele magukat a szerepbe</p> <p>A kidolgozásra 10-15 perc áll rendelkezésükre.</p>
Interjú, előadás	8-10 perc		<p>Az idő lejártával összegyűjtjük a két csapatot akik előadják az interjú szövegét.</p> <p>Kérdezzük meg őket, hogyan érezték magukat a szerepben? Milyen gondolataik vannak még a szobrászt és a táncosnőt illetően?</p>
A feladat lezárása: Zoób Katti és Pattantyús Gergely	5 perc	A kiállítás	<p>A feladat lezárásaként irányítsuk a figyelmüket vissza a kiállításra és kössük össze a múltat a jelennel két magyar művész megemlékezésével, akiket a szecesszió kora még ma is inspirál az alkotásban.</p> <p>Fontos, hogy lássák azt is, hogy a szecesszió hatása hogyan érhető tetten a jelenben alkotó művészek munkáiban, mint például Pattantyús Gergelyt üvegtervező iparművésznél (ebédlő, pohárkészlet) aki Rippl-Rónai József terve alapján készítette az ebédlőben látható üvegpoharakat. Vagy Zoób Kattinál, akit a szecesszió formavilága inspirált a kiállításban látható ruhák megtervezésére és elkészítésére.</p>

### 3. Reflexió

13-14 éves, illetve 16-18 éves korosztálynak készítettem foglalkozást, amelynél igyekeztem figyelembe venni az életkori sajátosságokat és azt, hogy mivel lehet sikeresen aktivizálni őket.

Gondoltam arra is, hogy nem mindenki szeret szerepelni, ezért választottam a csoportos tevékenységet, mert így a feladatok megoldása azoknak a diákoknak az ötleteit is magába foglalhatja, akik inkább visszahúzódó személyiségek.

Az általános iskola 7. osztályosainak olyan feladatot találtam ki, amelynek során a tárgyhoz kapcsolódóan kreatív és játékos formában szerezhettek ismereteket a lámpáról, a hozzá kapcsolható fontos találmányról és a korszakról, amelyben készült.

A 16-18 éves korosztály figyelmét nagyon nehéz felkelteni, megragadni és megtartani a kiállítás és úgy általában véve a múlt és a szecesszió iránt.

A velük való foglalkozásnak és a feladatoknak jó alapja lehet, ha olyan témát találunk ki amely őket nap mint nap foglalkoztatja, és olyan személyeket kapcsolunk a feladathoz, akik befolyásolhatják a gondolkodásukat és formálhatják a véleményüket.

A számukra készített első feladatnál fontos szempont volt az is, hogy kifejezhessék a gondolataikat az adott témában.

A második, nekik készített feladatnál pedig az, hogy ők maguk ötletelhessenek és kreatívan kitalálhassanak egy szöveget, amit aztán elő is adhatnak.

Velük együtt működve az is hatékony eszköz lehet, ha a kiállításból a tárgyakat a jelenhez tudjuk kapcsolni és olyan kortárs művészeket, vagy akár a diákokat inspiráló híres személyeket tudunk megnevezni, aki ráébreszti őket arra, hogy a múltból hogyan lehet ihletet meríteni és azt modern köntösbe bújtatva előadni és eladni.

Az idősebb korosztály esetében lényeges, hogy lássák és tudatosodjon bennük, hogy a szecesszió még most is jelentős hatással bír és nem csak azért, mert a korból rengeteg tárgyi emlék maradt ránk, amik sokszor láthatatlanul körülvesznek minket bárhol, ahol járunk, hanem azért is, mert a stílus égisze alatt forradalom zajlott a művészetben és az iparművészetben. A Szecesszió az a művészeti stílus, amelyből a kortárs művészek és képzőművészek újra meg újra szívesen merítenek ihletet.